

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції

**«Особистісно-професійне
становлення педагога в контексті
інтеграції України в
європейський освітній простір»
(29-30 листопада 2022 р.)**

Частина 1

УДК 371.134:372.4
ББК 74.580
О-75

Рецензенти:

доктор психологічних наук, професор Паламарчук О. М.
доктор педагогічних наук, професор Штифурак В. Є.

Друкується за рішенням Вченої ради

Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
(протокол №5 від 8 грудня 2022 р.)

Редакційна колегія:

д. п. н., проф. Н. І. Лазаренко; д. п. н., проф., дійсний член НАПН України
Р. С. Гуревич; д. п. н., проф. А. М. Коломієць; д. п. н., проф. О. В. Акімова; д. п. н.,
проф. О. Є. Антонова; к. п. н., доц. О. В. Волошина; д. п. н., проф. В. М. Галузяк;
д. п. н., проф. І. Г. Герасимова; к. п. н., доц. С. І. Губіна; к. п. н., доц.
М. О. Давидюк; д. п. н., проф. В. В. Каплінський; д. п. н., проф. І. І. Коновальчук;
к. п. н., доц. Н. Р. Опушко; к. п. н., доц. О. Ю. Пінаєва; д. п. н., проф.
О. В. Столяренко; д. п. н., проф. В. А. Фрицюк; к. п. н., доц. Н. Б. Хамська.

**О-75 Особистісно-професійне становлення педагога в
контексті інтеграції України в європейський освітній
простір:** Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції (м. Вінниця, 29-30 листопада 2022 р.).
Частина 1. – Вінниця: «Твори», 2022. – 204 с.

ISBN 978-966-924-999-9

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Особистісно-професійне становлення педагога в контексті інтеграції України в європейський освітній простір», яка відбулася 29-30 листопада 2022 р. у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського. Тематичні напрями конференції: актуальні проблеми педагогіки в контексті формування Європейського освітнього простору; сучасні підходи до особистісно-професійної підготовки майбутнього вчителя; розвиток особистісного потенціалу студентів педагогічних ЗВО; розвиток педагогічного мислення майбутніх учителів; формування професійно важливих особистісних якостей майбутніх учителів; педагогічна практика як чинник особистісно-професійного становлення майбутнього вчителя; інновації у вищій педагогічній освіті; сучасні технології навчання і професійної підготовки вчителя; зміст і методичне забезпечення особистісно-професійної підготовки майбутніх учителів; особистісно-професійний розвиток учителя в історико-педагогічному вимірі; підготовка майбутніх учителів у зарубіжних країнах.

Для науковців, викладачів педагогічних ЗВО, аспірантів, студентів.

УДК 978-966-924-999-9

ББК 74.580

© Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, 2022

© Колектив авторів, 2022

ЗМІСТ

Гуревич Р. С., Драчук М. І., Кобися А. П. Цифровізація сучасної освіти – відповідь на виклик інформаційного суспільства	5
Акімова О. В., Сапогов М. В., Дяченко М. О. Розвиток творчого мислення педагога: теоретичний аспект	11
Антонюк Р. І. Проблема розвитку організаційної культури освітнього закладу	15
Бельдій А. О. Формування соціальної компетентності здобувачів освіти засобами case-study	22
Біліченко О. В. Етичні взаємовідносини у медичному колективі	25
Вінтер М. В. Імідж педагога: сутність і змістові характеристики	31
Власенко Д. І. Особливості готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з внутрішньо переміщеними особами	36
Ворона А. Л. Управлінська компетентність керівника щодо успішного розвитку освітньої галузі регіону	41
Галузьяк В. М., Бойко В. В. Творчо-автономне освітнє середовище як фактор розвитку особистісно-професійної зрілості майбутніх учителів	46
Гапчук Я. А. Використання МООС як елементу е-навчання у вищих навчальних закладах Німеччини та Австрії	59
Герасимова І. Г. Андрагогічні основи професійної підготовки майбутніх учителів	63
Гончарук М. І. Використання педагогічних технологій у навчально-виховному процесі закладу вищої освіти	70
Губіна С. І. Значення суб'єктної активності у підготовці майбутнього вчителя до виховної діяльності	74
Давидюк М. О., Олексій В. Теоретико-методологічні підходи до формування відповідальності майбутнього менеджера	78
Дамзін О. В. Особистісно-професійне становлення майбутніх учителів фізичної культури в педагогічних університетах України (кін. ХХ – 1 чв. ХХІ ст.)	82
Дровозюк Л. М., Яковліва О. П. Вимоги до особистості вчителя: історико-педагогічний дискурс	86
Заверюха Т. В. Методичні прийоми формування критичного мислення майбутніх менеджерів освіти	91
Заєць М. Р. Професійне «вигорання» вчителя: причини виникнення та шляхи подолання	96
Засімович О. І. Законодавчі аспекти формування цифрової компетентності керівника закладу загальної середньої освіти в системі неформальної освіти	99
Зелінський В. Ю., Пінаєва О. Ю. Формування системи особистісно-професійних цінностей майбутніх учителів засобами дисциплін педагогічного циклу	104

Каплінський В. В. Конкурс педагогічної майстерності як засіб творчого зростання майбутніх учителів.....	109
Кириченко Д. О. Академічна мобільність у контексті європейської інтеграції вітчизняної системи освіти.....	114
Коваль Л. М. Готовність вчителів фізичної культури до роботи в інклюзивному освітньому середовищі із застосуванням інноваційних та інформаційних технологій.....	118
Коваль Ю. А. Особливості підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін.....	125
Коломієць Д. І., Івашкевич Є. М. Нові філософські засади виховання культури безпечної поведінки педагога в умовах надзвичайних ситуацій.....	128
Копитко М. В. Групова навчальна діяльність як засіб формування навчальної мотивації підлітків.....	134
Кудирко І. О. Моральна свідомість як критерій успішного становлення здобувача освіти.....	139
Кухар Д. А. Виховна робота у ЗВО як чинник формування особистості майбутнього фахівця.....	143
Левчук К. О. Врахування індивідуальних особливостей учнів у навчанні.....	150
Логінова Н. А. Проектувальна компетентність як важливий складник професійного стандарту вчителя.....	154
Любарська Л. А. Формування креативності як професійно важливої особистісної якості майбутніх учителів технологій.....	160
Мазай О. В. Особливості готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з молоддю в об'єднаній територіальній громаді.....	165
Макодай І. І., Манжос Е. О. Етапи і методи комунікативної підготовки майбутніх учителів.....	169
Малик В. М. Культурологічний підхід як загальнонауковий метод дослідження.....	177
Мальов С. В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування естетичної компетентності у дітей молодшого шкільного віку.....	180
Мельник А. Б. Розвиток дослідницької компетентності магістрантів вітчизняних ЗВО у контексті євроінтеграційних процесів.....	185
Михайловський О. В. Психодіагностичні виміри підвищеної конфліктності підлітків в освітньому середовищі.....	190
Мнищенко К.В. Інтегрований підхід до естетичного розвитку та виховання дітей дошкільного віку.....	194
Музика С. Д. Профілактичні заходи з попередження булінгу в закладі освіти.....	197

йому повинні прийти батьки, колеги, здобувачі освіти. Лише в команді можна досягти змін та отримати результат.

Література

1. Граматик Н. Професійна підготовка майбутнього вчителя біології: базові теорії природничо-наукового дискурсу. URL: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/ped-visnik-66-2019-15.pdf>
2. Грицай Н. Б. Теорія і практика методичної підготовки майбутніх учителів біології: монографія. Рівне : О. Зень, 2016. 440 с.
3. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті//Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць/за заг. ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12-28
4. Концепція Нової української школи. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf>
5. Наказ МОН «Професійний стандарт вчителя» URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf
6. Педагогічна Конституція Європи. Преамбула. *Вища освіта України*. 2013. № 3. С. 111–116.
7. Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю. Бердянськ, 2018. 247 с.
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
9. Шацран Ю. П., Довгопола Л. І. Практичний аспект професійної підготовки вчителів біології: монографія. Переяслав: ФОП Домбровська Я. Москва, 2020. 198 с.

НОВІ ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПЕДАГОГА В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Коломієць Д. І., Івашкевич Є. М.

Розглядається проблема формування у майбутніх педагогів культури безпечної професійної поведінки в умовах надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: безпека, культура безпечної поведінки, безпечний освітній процес, безпечне освітнє середовище, педагог.

NEW PHILOSOPHICAL PRINCIPLES OF EDUCATION OF A CULTURE OF SAFE BEHAVIOR OF A TEACHER IN EMERGENCY SITUATIONS

Kolomiets D. I., Ivashkevich E. M.

The problem of forming a culture of safe professional behavior in emergency situations among future teachers is considered.

Key words: *safety, culture of safe behavior, safe educational process, safe educational environment, teacher.*

Події воєнного характеру, що відбуваються останніми роками в Україні та світі, спонукають до здійснення більш глибокого аналізу та зміни сприйняття безпекової парадигми, тобто системи понять і уявлень про безпеку в цілому, щодо механізмів і шляхів забезпечення безпеки людини, суспільства та держави в умовах сьогодення. Для кращого розуміння змісту понять «безпечний освітній процес», «культура безпечної поведінки» вважаємо за необхідне здійснити аналіз наукової літератури з питань безпеки та розкрити спочатку зміст терміну «безпека» стосовно існування та функціонування будь-якої складної системи і, насамперед, таких її соціальних видів, як цивілізація, суспільство, держава, шкільний колектив.

Питання безпеки впродовж сотень і тисяч років перебуває в центрі уваги багатьох науковців: філософів, істориків, правників, психологів. На проблему безпеки звертали увагу ще в античні часи. Проте тоді розуміння безпеки не виходило за рамки повсякденного і тлумачилося як відсутність небезпеки для людини. Саме в такому значенні вживав термін «безпека» давньогрецький філософ Платон. У філософських ученнях античних мислителів проблема забезпечення безпеки громадян розглядалася як засіб досягнення загального блага. Згодом поняття безпеки почали визначати як відсутність загроз і небезпеки.

Поняття «безпека» набуло поширення в західноєвропейських наукових і політичних колах завдяки філософським концепціям Т. Гоббса, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, Б. Спінози, працям Н. Макіавеллі, Ш. Монтеск'є, І. Канта, Г. Гегеля та інших мислителів XVII–XVIII століть і визначалось як стан спокою, що виникає завдяки забезпеченню стану відсутності реальної небезпеки (фізичної чи моральної). Саме із середніх віків у наш час прийшов методологічний підхід щодо визначення терміна «безпека» як стану спокою, який забезпечено певними заходами. Проте в сучасному суспільстві, яке характеризують різноманітні кризи (політичні, економічні, екологічні, воєнні), не може бути стану, коли відсутні будь-які загрози. Тому визначення безпеки потребує уточнення.

У сучасній українській науці домінує підхід, який тлумачить безпеку як „рівень захищеності життєво важливих інтересів людини, а також суспільства, держави, довкілля від реальних або потенційних загроз, що їх створюють антропогенні чи природні чинники”. При цьому розрізняють воєнну, екологічну, економічну, інформаційну, пожежну, політичну, продовольчу, радіаційну, соціальну, технічну, транспортну, фінансову, ядерну безпеку [3, с. 385].

Філософський зміст поняття «безпека» проаналізовано В. Горлинським, який визначає феномен безпеки як об'єкт аксіологічної рефлексії [2]. У статті І. Коржа проаналізовано сучасні методологічні підходи до визначення поняття «безпека». Зазначається, що поняття «безпека» є різноплановим, воно позначає складне соціально-політичне явище, оскільки акумулює в собі багатогранну життєдіяльність, накопичений історичний досвід, зрештою, уподобання і культуру кожної людини (індивіда), суспільства, держави, загалом земної цивілізації. Автор виокремлює три наукові підходи до визначення поняття «безпека»: відсутність загроз системі; захищеність системи від наявних і ймовірних загроз; загрози існують завжди, вони негативно впливають на систему, однак вжиті заходи мінімізують їхній негативний вплив, що дає змогу системі функціонувати і розвиватися [7, с.68].

В Україні значна кількість дослідників (С. Пирожков, О. Белов, С. Селиванов, М. Косолапов, Г. Мурашин, Є. Кравець, С. Гордієнко, В. Картавцев та ін.) визначають безпеку як певну характеристику стану системи та її основних складників. Сучасне трактування безпеки як «стану захищеності» конкретного соціального об'єкта (особи, суспільства, держави) позитивно сприймається політичними та науковими колами. Такий підхід враховується під час розроблення проєктів концепцій і законодавчих актів з питань безпеки в Україні [7, с.68].

Наголошуючи на необхідності реконцептуалізації поняття „безпека” в сучасному політико-політологічному дискурсі, український дослідник О. Полтораков зазначає, що хоч поняття „безпека” є міждисциплінарною категорією, синтетичним суспільствознавчим поняттям, але достатньо усталеного її визначення й досі не існує [10, с.20]. Крім того, погоджуємось із В. Кравченком, що академічна наука в Україні продовжує значною мірою перебувати під впливом оцінювальних підходів до висвітлення проблем, викликаних потребами державного та національного будівництва [8, с.138], і з висновком що вітчизняний методологічний апарат та відповідна концептуально-термінологічна база досліджень національної безпеки і суміжних сфер (міжнародної безпеки, політичної безпеки тощо) продовжує лише формуватися та позбуватися елементів ідеологічності та заангажованості.

Концептуальна нечіткість сучасного „дискурсу безпеки” як дискусії щодо „проблемного поля” безпеки все ще залишає широкий простір для подальших рефлексій герменевтичного характеру та своєрідне поле для широких наукових дискусій [12]. Проте суспільно-політичний концепт безпеки останнім часом поширився зі сфери воєнно-політичної (переважно міжнародної) в суміжні соціально-гуманітарні галузі та сфери – соціологію, психологію, етнополітологію, культурологію, лінгвістику тощо. Необхідність організувати освітній процес в умовах надзвичайних ситуацій призвела до поширення політико-філософської категорії „безпека” і в сферу педагогіки, де спостерігаємо використання понять «безпека освітнього процесу», «безпечне освітнє середовище», «культура безпечної поведінки», які насамперед пов’язані з поняттям «безпека людини».

Безпека людини – це відсутність загроз життєво важливим інтересам людини: її життю, здоров’ю і добробуту. Безпека належить до базових людських потреб і є потребою дефіциту. Це означає, що доки людина не почувається безпечно, вона не може належним чином дбати про потреби вищого порядку – соціальні та духовні.

Поняття “культура безпеки” вперше з’явилося в процесі аналізу причин і наслідків Чорнобильської аварії, здійсненого Міжнародним агентством з атомної енергії (МАГАТЕ). Було визнано, що саме відсутність культури безпеки стала однією з причин трагедії [9]. Після МАГАТЕ концепцію культури безпеки підтримали Міжнародна організація праці, Міжнародна організація цивільної авіації, Всесвітня організація охорони здоров’я (ВООЗ), Всесвітня організація трубопровідного транспорту, Міжнародна асоціація з радіаційного захисту та інші авторитетні міжнародні інституції. Так, поступово цей термін почали розповсюджувати на всі сфери людської діяльності та застосовувати як до окремої людини, так і до суспільства в цілому [1, с.34].

У науковій літературі культура безпеки визначається як рівень розвитку людини і суспільства, для якого характерним є забезпечення безпеки життєдіяльності в системі особистісних і соціальних цінностей, безпечної поведінки в повсякденному житті і в умовах небезпечних та надзвичайних ситуацій; як рівень захищеності від загроз і небезпек в усіх сферах життєдіяльності. Науковці Національного інституту стратегічних досліджень проблеми впровадження культури безпеки в Україні наголошують, що низький рівень культури безпеки є основною причиною загострення проблем навколишнього середовища, що ставить під загрозу екологічну рівновагу та здоров’я нації [11, с.5]. Вони зазначають, що необхідно розглянути можливість запровадження навчального модулю курсу з культури безпеки у програмі навчальної дисципліни “Основи безпеки життєдіяльності” у системі професійної освіти.

Культура безпечної життєдіяльності, як категорія, містить низку додаткових компонентів, які необхідно враховувати як педагогічні умови її формування: – мотивація поведінки і діяльності; – досвід самовдосконалення особистості; – готовність її до безпечної життєдіяльності [Запорожець]. Отже, для людини, яка володіє культурою безпеки життєдіяльності, характерні адекватні ситуації прояви поведінки, свідомості та діяльності в усіх сферах суспільного життя.

Проте рівень безпеки життя і діяльності людини визначається низкою зовнішніх і внутрішніх факторів. До зовнішніх факторів належать:

- соціальні умови життя людини, що обумовлюють ступінь її забезпеченості в охороні здоров'я, культурі, захищеності дитинства, старості, працевдатності та ін.;
- екологічні умови, що визначають рівень захищеності людини від впливу несприятливих екологічних факторів на здоров'я та перспективи подальшого життя;
- правові умови, що визначають рівень захищеності прав, свобод і обов'язків людини і держави;
- матеріально-економічні умови, що обумовлюють ступінь захищеності людини від злиднів, задоволення нормальних потреб у їжі, одязі, житлі та ін.;
- рівень освіченості, готовність людини до безпечного способу життя та діяльності [4].

Українська дослідниця М. Зоріна складовими культури безпеки життєдіяльності визначає такі:

- на індивідуальному рівні – світогляд, норми поведінки, індивідуальні цінності і підготовленість людини у сфері безпеки життєдіяльності;
- на колективному рівні – корпоративні цінності, професійна етика та мораль, підготовленість персоналу у сфері безпеки;
- на суспільному рівні – традиції безпечної поведінки, суспільні цінності, підготовленість всього населення у сфері безпеки життєдіяльності [5, с. 152].

Цілком слушною вважаємо думку О. Запорожця, що формування культури безпеки життєдіяльності особистості має передбачати взаємозалежне рішення завдання виховання у членів соціуму мотивації до безпечної поведінки [4].

Коли йдеться про безпечну поведінку людини в соціумі чи фахівця в певних умовах, то на перший план виступає необхідність виховання в них відповідної культури безпечної поведінки.

Майбутнє кожної країни значною мірою залежить від учителя, оскільки він навчає і виховує молоде покоління. Але в сучасних реаліях

в Україні саме від учителя значною мірою залежить безпека освітнього процесу. Від рівня його культури безпечної професійної діяльності в умовах надзвичайних ситуацій залежить не лише рівень знань учнів з питань безпеки життєдіяльності, а часто – їхнє життя та здоров'я. Тому є необхідність не лише в актуалізації навичок педагога, що необхідні для організації освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій [6], а потрібне виховання в майбутніх педагогів культури безпечної професійної поведінки в умовах надзвичайних ситуацій.

Література

1. Бутиріна М. В., Бабенко В. О. Формування культури безпеки життєдіяльності як соціально-педагогічна проблема сучасної системи освіти України. *Педагогічні науки*. 2014. Вип.119. С.33-40.
2. Горлинський В. В. Феномен безпеки як об'єкт аксіологічної рефлексії. *Мультиверсум. Філософський альманах*. Київ : Центр духовної культури, 2004. № 40.
3. Енциклопедія сучасної України. К., 2003. Т. 2.
4. Запорожець О. І. Безпека життєдіяльності. URL: http://pidruchniki.ws/1584072050807/-bzhd/bezpeka_zhittyediyalnosti_zaporozhets_oi
5. Зоріна М. О. До проблеми визначення актуальності й особливостей формування культури безпеки життєдіяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2010. № 8. С. 149-153.
6. Коломієць А. М., Жовнич О. В., Коломієць Д. І., Івашкевич Є. М. Актуалізація навичок педагога, що необхідні для організації освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2022. Вип. 65. С. 147-155.
7. Корж І. Ф. Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері державної безпеки України: монографія. Вінниця: «Нілан-ЛТД», 2013. 384 с
8. Кравченко Л. В. Психолого-педагогічна основа формування культури безпеки життєдіяльності студентів педагогічного ВНЗ. URL: http://gnpu.edu.ua/files/VIDANNIY/Visnik_19/V19_20_25.pdf
9. Культура безпеки. Доповідь Міжнародної консультативної групи з ядерної безпеки. Серія видань з безпеки. № 75-INSAG-4. Відень. МАГАТЕ, 1991. 39 с.
10. Полтораков О. Реконцептуалізація поняття „безпека” в сучасному політико-політологічному дискурсі. *Політичний менеджмент*. 2009. №5. С.19-28.
11. Скалецький Ю. М., Бірюков Д. С., Мартюшева О. О., Яценко Л. Д. Проблеми впровадження культури безпеки в Україні. 2012. 17 с.
12. Шипілова Л. М. Порівняльний аналіз ключових понять і категорій основ національної безпеки України: автореф. дис. ... к. політ. н. Київ, 2007. 20 с.